

Europautvalget

Informasjonspakke

Fra faggruppen for EU/EØS-informasjon

1. februar 2017

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 25. januar 2017. Fra regjeringen møter innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug, justis- og beredskapsminister Per-Willy Amundsen, og EØS- og EU-minister Frank Bakke-Jensen. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre saker som kan være aktuelle i EU/EØS-sammenheng

Statsråd Listhaug vil redegjøre for:

- EU's uformelle justis- og innenriksministermøtet på Malta 26. - 27. januar – asylrelaterte utfordringer

Statsråd Amundsen vil redegjøre for:

- Store IT-systemer knyttet til yttergrensekontroll og indre sikkerhet
- Personvern

Statsråd Bakke-Jensen vil redegjøre for:

- Brexit
- EU's neste rammeprogram for forskning og innovasjon (2021-2027)
- EU's kommende datapakke
- Verftsaken
- Prosedyreforordning

Andre aktuelle saker:

- Enighet om pediatriforordningen - myndighetsoverføring til ESA
- Norsk snøkrabbeforbud utfordres av EU og EØS
- Løsning for norsk økologisk laks

Utvalgte rettsaker:

- Sprøytevernmidler: to rettsaker om glyfosat

Statsråd Listhaug vil redegjøre for:

EU's uformelle justis- og innenriksmøte – asylrelaterte utfordringer

Innvandrings og integreringsminister [Sylvi Listhaug](#) deltok på [EU's uformelle justis- og innenriksministermøte](#) på Malta 26.-27. januar. Statssekretær Anette Elseth List fra Justis- og beredskapsdepartementet deltok på innenriksdelen av møtet. Listhaug vil i Europautvalget redegjøre for asylrelaterte problemstillinger som ble diskutert på møtet. I den forbindelse har Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon valgt å gi en oversikt over siste utvikling i migrasjons- og asylpolitikken i EU, inkludert utfallet av møtet på Malta.

Maltas formannskap og forslag til ny avtale med Libya

Malta legger under sitt formannskap i EU denne høsten stor vekt på fred og sikkerhet i Middelhavet. Malta mener dette er en forutsetning for fred og sikkerhet i resten av Europa og er spesielt opptatt av dialog med nabolandene rundt Middelhavet.

Under det uformelle ministermøtet på Malta 26.-27. januar skal ministrene i følge [politico.eu](#) ha diskutert muligheten for å etablere flyktningeleire i Nord-Afrika hvor de som ønsker seg til Europa skal få sin asylsøknad prøvd. Formålet skal være å få ned antall mennesker som risikerer livet over Middelhavet.

I følge [Aftenposten](#) skal det være snakk om «sikre leirer» hvor flyktninger som reddes fra skrøpelige båter i Middelhavet skal returneres. For å sikre at leirene er trygge og innfrir internasjonale standarder i en ellers meget ustabil region, skal UNHCR og IMO drive leirene. Den tyske innenriksministeren skal på vei inn i møtet på Malta ha sagt at ideen er å sende flyktningene og migrantene til et sikkert sted, uten å ta dem til Europa, og at folk som reiser med menneskesmuglere, må bli reddet og brakt til et trygt sted. Fra dette trygge stedet skal Europa bare hente dem som har et beskyttelsesbehov.

I forlengelsen av dette skal Malta ha foreslått å be Kommissjonen om å “*examine how to interpret and apply the legal implications of a key humanitarian rule that protects migrants from being returned to a country where they may have reason to fear persecution, the so-called non-refoulement principle*”.

[Den maltesiske regjeringen har også tatt til orde for en flyktningeavtale med Libya](#), på like linje med avtalen EU har med Tyrkia. Målet er å hindre en humanitær krise. Malta mener EU må få på plass en avtale med Libya innen våren. Ideen er å gi Libya økonomisk kompensasjon for flyktninger som sendes tilbake fra Europa. Italia har allerede innledet samtaler om en migrasjonsavtale med Libya, men det har ikke gitt resultater. EU-Kommissær Dimitris Avramopoulos har uttalt at [en slik Tyrkia-lignende avtale ikke vil være aktuell](#) med Libya, siden landet er for ustabil. I den siste tiden har det vært [økt spenning i Libya](#) mellom den internasjonale anerkjente regjeringen i vest og regjeringen i øst ledet av Khalifa Haftar. Kommissjonen har i allikevel kommet med en melding som bidrar inn i Malta-diskusjonen (se lenger ned).

Libya og den sentrale Middelhavsrueten blir også hovedtema på EU-toppmøtet 3. februar.

I 2016 kom [181 126 flyktninger og migranter til Italia](#) via den sentrale Middelhavsrueten, opp fra 153 946 i 2015. Personer fra Nigeria, Eritrea og Guinea utgjorde den største andelen. Tallet for 2016 var likt det for den østlige Middelhavsrueten mot Hellas (litt over 182 534 i 2016), men dette tallet gikk drastisk ned sammenlignet med året før (over 885 386 migranter i 2015). Se mer om «Tyrkia-avtalen» og «Situasjonen i Hellas» lenger ned.

De fleste migrantene via den sentrale Middelhavsrueten kom fra Libya. Omtrent 5 000 druknet i 2016. «*There is no doubt that unless the essence of the EU-Turkey deal is replicated in the central Mediterranean, [then Europe will face another crisis](#)*», sa Maltas statsminister, Joseph Muscat, i Europaparlamentet i januar. Selv om Tyrkia-avtalen hverken er perfekt eller en langsiktig løsning, så har den gjort en forskjell, understreket Muscat. Philippe Lamberts (De Grønne, Belgia) var kritisk til en slik løsning så lenge Libya fortsatt styres av to «krigerske og rivaliserende» regjeringer.

EUs høyrepresentant for utenrikssaker, [Federica Mogherini, møtte Libyas statsminister i januar](#). Ifølge pressemeldingen bekreftet Mogherini EUs fulle forpliktelse til å støtte den politiske prosessen og prioriteringer definert av Libya på en rekke områder, blant annet migrasjon og grensekontroll. Dette inngår i EUs langsiktig arbeid med å styrke samarbeid med og bistand til land i Afrika for å legge til rette for økonomisk utvikling og dermed gjøre migrasjon til Europa mindre attraktivt.

Europakommisjonen la 25. januar 2017 frem en melding som er ment å bidra inn i Maltas initiativ til en Libya-diskusjon: «[Managing migration along the Central Mediterranean Route – Commission contributes to Malta discussion](#)». Her legger de vekt på tettere samarbeid med Libya og fokuserer på følgende:

- **Redusere antall kryssninger over havet og redde liv**, ved blant annet å styrke Operasjon Sofia og øke støtten til Libyas kystvakt.
- **Styrke kampen mot menneskesmuglere.**
- **Beskytte migranter og øke gjenbosetning og frivillig retur**, ved å støtte UNHCR og IMO sitt arbeid i Libya.
- **Håndtere migrasjonsstrømmer ved Libyas sørlige grense**, ved å utnytte alle relevante EU-delegasjoner/ ambassader i regionen og prosjekter for økt grensevaktkapasitet og migrasjonsbeskyttelse, fremme dialogen mellom Libya og nabolandene, og opprettholde og bygge videre på resultatene i Niger under partnerskapsrammeverket. EUs nye grense- og kystvakt startet arbeidet 6. oktober 2016. Den er blant annet engasjert i [opplæring av 62 kystvakter og marineoffiserer fra Libya](#). Målet er å bedre grensekontrollen, og hindre at personer legger ut på reien over Middelhavet.
- **Styrke dialog og operasjonelt samarbeid med partnere i Nord-Afrika.**
- **Øke finansielle bidrag** fra EUs *Trust Fund for Africa* ved å mobilisere 200 mill. euro for prosjekter i 2017 (f eks for trening og utrustning av kystvakten i Libya).

Oppgradering av Dublin, reform av EUs asylpolitikk, og permanent gjenbosetting

Europakommisjonen foreslo i mai 2016 å beholde førstelandsprinsippet i Dublin-forordningen. Samtidig foreslo den å innføre en sikkerhetsventil som medfører automatisk omfordeling dersom et land får et unormalt høyt antall asylsøkere. EU-land som ikke vil ta imot sin andel av omplasserte asyl- søkere skal måtte betale 250.000 euro per flyktning. Det foreslås også å gjøre EUs støttekontor på asylfeltet (EASO) om til et fullt fungerende EU-byrå.

«Regjeringen ønsker en jevnere og mer rettferdig fordeling av asylsøkere i Europa, og vi støtter forslaget til ny fordelingsmekanisme i Dublin-forordningen. ... Norge deltar for første gang i asylarbeidsgruppens behandling av endringer i Dublin-forordningen». Det sa statsråd Vik Aspaker i sin redegjørelse i Stortinget 8. november. Den norske regjeringen mente opprinnelige at et mer sentralisert system ville vært bedre enn det Kommisjonen nå har foreslått, hvor alle som ankommer Europa ville blitt fordelt etter en nøkkel bygd på objektive kriterier. Etter at Kommisjonen allikevel bestemte seg for i stor grad å følge nåværende system, uttalte statsminister Erna Solberg at når EU blir enig, er det «take it or leave it» for Norge: «Da må vi forholde oss til systemet som det blir». I [Europaparlamentets justiskomité har saksordfører Cecilia Wikström](#) ikke lagt fram sitt forslag til innstilling ennå. Saken ble drøftet i Rådet i oktober og i desember.

Reform av EUs asylpolitikk

[Kommisjonen la 13. juli 2016 fram](#) de siste forslagene knyttet til reformen av det europeiske asylsystemet. Målet er mer rettferdige og harmoniserte regler. Det foreslås felles prosedyrer og standarder for internasjonal beskyttelse, samt en ytterligere harmonisering av regler for mottaksforhold og [styrke av det europeiske asylbyrået \(EASO\)](#). På sikt skal det innføres en felles EU-liste over sikre opprinnelsesland. [Europaparlamentet ga 15. september](#) sin tilslutning til en forordning for å etablere et europeisk reisedokument som skal gjøre det lettere å returnere tredjelandsborgere.

Permanent gjenbosetting

Samtidig som forslagene knyttet til reformen av det europeiske asylsystemet la Kommisjonen i fjor sommer fram forslag til forordning om en permanent EU-ramme for gjenbosetting. Den er ikke en del av Dublin-forordningen, men Norge, Sveits, Liechtenstein og Island kan delta på frivillig basis. Det skal utarbeides årlige gjenbosettingsplaner.

Fremdrift under det slovakiske formannskapet

Inntrykket er at det var lite fremdrift under det slovakiske formannskapet. Det har vært flere kompromissforslag, men landene er splittet. I [konklusjonene fra møtet i Det Europeiske Råd 15. desember](#) står det:

«The effective application of the principles of responsibility and solidarity remains a shared objective. Sustained efforts over the past months to review the Common European Asylum System have shown some areas of convergence, while other areas require further work. Building on this work, the Council is invited to continue the process with the aim of achieving consensus on the EU's asylum policy during the incoming Presidency.»

Member States should further intensify their efforts to accelerate relocation, in particular for unaccompanied minors, and existing resettlement schemes».

[Alltinget.dk](#) omtaler bruk av begrepet «*responsibility and solidarity*», og viser til at dette er det siste av mange begrep som er brukt for å dekke over uenigheten som er mellom landene. I tidligere løsningsforslag har man brukt begrep som «frivillig solidaritet», «fleksibel solidaritet» og «effektiv solidaritet».

[NTB](#) fikk i desember tilgang til Slovakias siste forslag, hvor hovedpunktet er at solidaritet ikke trenger å bety at man tar imot en kvote med asylsøkere, men at man i stedet kan hjelpe til økonomisk. (NTB sammenligner det med systemet for handel med klimakvoter, der ett land kan betale for utslippskutt i et annet i stedet for å kutte hjemme). Slovakia foreslår fire ulike måter å vise solidaritet på:

- Pengehjelp til medlemsland som er under press.
- Pengehjelp til EUs asylbyrå EASO eller til det nye grense- og kystvaktbyrået.
- Samarbeid over landegrensene om mottakssentre og behandling av asylsøknader.
- Relokalisering av asylsøkere.

Det blir nå spennende å følge fremdriften under Maltas formannskap. Det uformelle ministermøtet forrige uke, hvor statsråd Listhaug deltok, var en arena for diskusjon om dette.

I [forbindelse med møtet](#) uttalte EUs innvandringskommissær, Dimitris Avramopoulos, at han var lei ordkløveriet om asylkvoter: «Vi har diskutert solidaritet om og om igjen i mer enn ett år. Jeg mener det er på tide at vi kommer oss videre». EU-kommisjonens forslag om at byrdene skal fordeles etter en fast nøkkel har møtt motstand i Visegrad-landene, inkludert i Slovakia som under sitt formannskap introduserte alternative begrep for «effektiv» eller «fleksibel» solidaritet (se overfor). Dette står langt unna Maltas syn, som nå har ansvar for å ta saken videre under sitt formannskap.

Statsråd Listhaug sa i forbindelse med det uformelle ministermøtet på Malta at hun vokter seg for å mene for mye om krangelen som nå går i EU, men bekrefter at Norge mener ingen skal kunne kjøpe seg helt fri: «Vi har sagt at vi er positive til å finne felleseuropeiske løsninger. Det må bety at alle sammen tar sin del. Man må få en rettferdig fordeling».

Tyrkia-avtalen

Avtalen med Tyrkia innebærer en gjenbosettingsmekanisme etter 1:1-prinsippet, og foreslår også endring av visumreglene for tyrkiske borgere.

Europaparlamentet uttalte i mai 2016 at saken om visumliberalisering ikke ville bli oversendt til komitebehandling før Kommisjonen hadde gitt en skriftlig garanti for at samtlige 72 krav i Tyrkia-avtalen var oppfylt. Parlamentet var da bekymret for menneskerettssituasjonen i landet, og spesielt den nye terrorlovgivningen. Saken er ennå ikke oversendt til behandling. EUs innenriksministre ble samtidig enige om at det burde innføres en «nødbrems-mekanisme» i en avtale om visumfrihet for tyrkiske borgere.

Europaparlamentet vedtok i november 2016 en resolusjon som tar til orde for midlertidig stans i medlemskapsforhandlingene med Tyrkia. Europaparlamentet skrev i sin [pressemelding](#) at standpunktet vil bli revurdert når de urimelige undertrykkende tiltakene som er innført i landet, blir fjernet. Resolusjonen er ikke rettslig bindende for EU, og ble på ingen måte fulgt opp av EUs ledere på toppmøtet i desember. [Konklusjonene fra det møtet](#) understreket bare at partene må fortsette arbeidet med å gjennomføre EU-Tyrkia avtalen.

Tyrkia hadde opprinnelig sagt at de ville bryte hele avtalen med EU dersom visumfrihet ikke ble innført innen midten av oktober 2016, men sa senere at det måtte skje innen utgangen av året. Samtidig vil landet ikke akseptere EUs krav om å endre terrorlovgivningen. Det blir derfor usikkert hvordan Tyrkia nå vil forholde seg til avtalen hvis visumfrihet ikke blir innfridd.

Kommisjonen foreslo 21. desember å [modernisere tollunion-avtalen med Tyrkia](#). Den har bedt EUs Råd om mandat til å forhandle om å utvide avtalen til også å dekke tjenester, landbruk, offentlig anskaffelser og regulatorisk samarbeid. Det er et [sterkt ønske fra Tyrkias side](#) å utvide avtalen. Håpet fra EUs side er nok at dette skal signalisere at man er villig til å samarbeide, og at dette kan holde EU-Tyrkia-avtalen på migrasjon gående selv om visse elementer av den ennå ikke er gjennomført.

Endring av visumreglene vil ha konsekvenser for Sveits, Liechtenstein og Norge gjennom Schengen. Tidligere statsråd Vik Aspaker sa i EU/EØS-debatten i mai 2016 at «Når det gjelder visumfrihet for tyrkiske borgere, er det viktig at de vilkår som er satt, oppfylles. Det er positivt at Tyrkia erkjenner behovet for det. For regjeringen er det viktig at visumfriheten ikke fører til økt antall grunnløse asylsøknader fra tyrkiske borgere.»

Gjenbosetting

EU vedtok i juli 2015 en toårig plan for gjenbosetting av 22 000 flyktninger fra land utenfor EU (konflikt-områdene i Midtøsten). I mars 2016 ble EU og Tyrkia enige om en gjenbosettingsmekanisme etter 1:1-prinsippet av flyktninger fra Syria.

[Per 6. desember var 13.887 personer blitt gjenbosatt](#) gjennom de to ordningene til sammen. Av disse var 2761 gjenbosatt som følge av avtalen med Tyrkia. Norge hadde da gjenbosatt 2635 personer.

Omfordeling (relokalisering)

EU vedtok i september 2015 å omfordele 160 000 asylsøkere fra Hellas og Italia over en toårsperiode. Norge vedtok høsten 2015 på frivillig basis å ta del i ordningen med 1500 migranter (750 i 2016 og 750 i 2017).

[Per 25. januar](#) hadde 10 888 personer blitt omfordelt, 7971 fra Hellas og 2917 fra Italia. Norge skal i følge Kommisjonens oversikt ha mottatt 493 (415 fra Italia og 78 fra Hellas).

[Ifølge UDI](#) er det forventet at fjorårets kvote på 750 personer skal nås innen midten av mars i år, og at tilsvarende mål for 2017 er innen rekkevidde.

Situasjonen i Hellas

Avtalen med Tyrkia har hatt betydning for antallet flykninger og migranter som har kommet til Hellas. Siden mars 2016 har det kommet i gjennomsnitt 92 flykninger om dagen, mye mindre enn året før (på enkelte dager i oktober 2015 kom det 10 000 på en enkelt dag). I 2016 kom det [182 534 migranter og flykninger til Hellas](#) via den østlige Middelhavsrutene. De tre største gruppene var syrere, afghanere og irakere.

Imidlertid går det sent med tilbakesendingen fra Hellas, noe som gjør at det fortsatt er et stort press på øyene i Hellas. I pressemeldingen fra Kommisjonen 8. desember 2016 presiseres det at det er [behov for en ytterligere innsats](#) for å bedre situasjonen: «Det er derfor viktig, at der tilveiebringes tilstrækkelige ressurser til at sikre en effektiv behandling af asylansøgninger, og at medlemsstaterne reagerer fyldestgørende på anmodninger fra Det Europæiske Asylstøttekontor».

Kommisjonen la 8. desember 2016 også fram en plan for at man igjen kan sende asylsøkere tilbake til Hellas (Dublin-overføringer) fra 15. mars 2017. Det står i pressemeldingen at det anbefales at overføring til Hellas gjenopptas gradvis «på grundlag af individuelle tilsagn fra de græske myndigheder for hver tilbagesendt person om, at de vil blive modtaget med værdighed». Samtidig oppfordrer Kommisjonen alle medlemsland om å oppfylle forpliktelsene til omfordeling og å sende eksperter til Hellas. [Sveriges justisminister Morgan Johansson \(S\) er kritisk](#): «Situasjonen i Grekland är allvarlig och den har inte blivit bättre den senaste tiden». Saken skal være [til vurdering i Tyskland](#).

Statsråd Amundsen vil redegjøre for:

Store IT-systemer knyttet til yttergrensekontroll og indre sikkerhet

Grensespørsmål

EU vedtok i fjor sommer lovpakken om en ny europeisk grense- og kystvakt som skal bestå av EUs tidligere grensebyrå Frontex sammen med nasjonale grensevaktmyndigheter. De nasjonale myndighetene skal fortsatt ha ansvaret for egne grenser på daglig basis. Hvis presset blir stort, skal de kunne be om rask bistand fra det nye EU-byrået om flere vaktstyrker. For Norge, som opererer en av yttergrensene i Schengen, er lovpakken viktig.

Behandlingen av forslaget fra Kommisjonen (desember 2015) gikk usedvanlig raskt, med Artis Pabriks (EPP, Latvia) som saksordfører i Europaparlamentet (som Stortingets EFTA-delegasjon møtte i Strasbourg i desember 2016), og høyt trykk fra det nederlandske formannskapet i første halvdel av 2016 (hvor den norske regjeringen kom med aktive innspill som ble tatt til etterretning i det endelige vedtaket).

EU-system for reiseopplysninger- og tillatelser

[Europakommisjonen la 16. november fram et forslag](#) om å opprette et EU-system for reiseopplysninger og reisetillatelser (ETIAS) for å styrke kontrollen av visumfrie reisende. Systemet er ment å føre til en mer effektiv forvaltning av EUs yttergrenser, forbedre den indre sikkerheten, samt gjøre lovlige grensekryssinger til Schengen-området lettere. Systemet er laget etter mal fra det amerikanske ESTA-systemet.

Det nye system skal sikkerhetsjekar reisende fra de ca. 60 landene som er fritatt for visumkrav. Det skal skje før innreise. Prosessen skal ta et par minutter, mens den reisendes navn og data kontrolleres opp mot en rekke databaser knyttet til Schengen, Europol og Interpol. En forhåndssjekk foreslås å koste 5 euro, og vil gjelde i opptil fem år.

Datautveksling om terrorister, kriminelle og migranter

For å bekjempe terrorisme, grensekryssende kriminalitet og ulovlig migrasjon, foreslo Europakommisjonen i desember 2016 å utvide anvendelsesområdet for Schengen informasjonssystem (SIS II) med tre forordninger. Alle tre vil også gjelde Norge.

[Schengen informasjonssystem](#) ble etablert i 1995 for å kompensere for avskaffelsen av interne grensekontroller. Det gjør det mulig for nasjonale grense-, toll- og politimyndigheter å dele varsler om etterlyste eller savnede personer eller gjenstander. [Forslagene som ble lagt fram 21. desember](#) 2016 tar utgangspunkt i Kommisjonens evaluering av SIS II tidligere det året. EU-kommissær Dimitris Avramopoulos påpekte i desember at de nye forslagene skal bidra til å [tette informasjonshull og bedre informasjonsutvekslingen](#), for dermed å bidra til en strengere yttergrensekontroll: «I framtiden bør viktig informasjon om eventuelle terrormistenkte eller ulovlige migranter som passerer våres grenser aldri gå tapt».

Kommisjonen foreslår blant annet:

- **Kriminalitet:** Det skal opprettes en ny varslingskategori: «ukjente ettersøkte personer». Europol skal få fulle adgangsrettigheter. I tillegg til varsling om savnede barn, skal det også være mulig å varsle om barn som har stor risiko for å bli bortført.
- **Terrorisme:** Det vil bli obligatorisk å opprette en varsling i forbindelse med terrorhandlinger, og en ny «inquiry check» skal hjelpe myndighetene til å samle viktig informasjon.
- **Migrasjon:** Det opprettes en ny kategori for registrering av avgjørelser om tilbakesending av migranter med ulovlig opphold. Det blir obligatorisk å legge inn en varsling om vedtak om avslag på innreise og opphold. Ansiktsbilder og håndflateavtrykk skal i større grad tas i bruk for å identifisere personer som reiser inn i Schengen-området.

Forslagene er en oppfølging av Kommisjonens arbeid med [en europeisk sikkerhetsunion](#). En ramme for arbeidet ble lagt fram i april 2016. I tillegg til innsamling og utveksling av informasjon, omtaler den også prioriterte tiltak knyttet til blant annet fremmedkrigere, radikalisering, våpen, terrorfinansiering og kritisk infrastruktur.

I en EU-note fra Folketinget om sikkerhetsunionen omtales også arbeidet til en hurtigarbeidende høynivågruppe som skal se på mulighetene for å [bedre samkjøringen av diverse databaser](#). Dette er databaser over tredjelandsborgeres inn- og utreise, visumsøkere, fingeravtrykk fra asylsøkere og migranter, og registre over kriminelle, terrormistenkte og antatt kriminelle som er engasjert i grensekryssende organisert kriminalitet. Kommisjonen ønsker også å etablere «Single Search Interface» til bruk for nasjonale politimyndigheter.

Det finnes ennå ikke notater i regjeringens nye Schengen-notatbase om de tre nye forslagene fra Kommisjonen om SIS II.

Europol: Ny avtale for Danmark; bedre enn Norges avtale?

Europakommisjonen la 8. desember 2016 frem et forslag til en særavtale mellom Danmark og Europol. Utkastet [innebærer endringer](#) i hva slags informasjon Danmark skal ha adgang til, og hvordan denne tilgangen skal foregå. Danmark vil ikke lenger ha direkte adgang til Europols informasjonsdatabase (Europol Information System – EIS), men ha tilgang til en sambandsoffiser som skal utføre søkene og stå til rådighet for dansk politi 24 timer i døgnet. Danmark beholder tilgangen til Europols analyseregistre og SIENA, som er Europols sikre og lukkede informasjonsutvekslingssystem. Europol utvikler for tiden teknologi som skal gjøre det mulig for politifolk i felten å søke direkte i Europols databaser, men dette vil ikke være tilgjengelig for dansk politi.

Avtalen krever fortsatt dansk deltakelse i Schengen-samarbeidet, noe som utelukker en permanent dansk grensekontroll. Dansk Folkeparti har [stilt som krav](#) at det fortsatt skal være mulig å innføre grensekontroll, og at de andre partiene aksepterer at de fortsatt vil arbeide for det. Hvis partiet får samlet et flertall for en utmeldelse av Schengen, innebærer det også at grunnlaget for Europol-avtalen faller bort.

Statsminister, Lars Løkke Rasmussen orienterte 8. desember 2016 partilederne i Folketinget om forslaget til særavtale. Folketinget støttet enstemmig utkastet til løsning for fortsatt dansk deltakelse i Europol, og ga Løkke Rasmussen mandat til å forhandle ferdig en avtale.

«Det er vores vurdering – ligesom det er Rigspolitiets vurdering – at [det er en aftale, som er tilfredsstillende for nuværende](#). Men det er også helt åbenlyst, at det over tid vil udfordre os», sa statsminister Løkke Rasmussen på en pressekonferanse i desember 2016. I [avtalen](#) som er inngått mellom Folketingets partier, ligger en årlig vurdering av Danmarks tilknytning til Europol. Løkke Rasmussen understreker at avtalen ikke er på plass: «Det er en aftale om at få en aftale. Vi er ikke i mål med det det her. Det kræver, at der træffes beslutning i Europol, i ministerrådet, og at Europa-Parlamentet arbejder med». Løkke Rasmussen overbrakte Danmarks svar på Europakommisjonens tilbud under EU-toppmøtet i Brussel 14.-15. desember 2016.

[Danmarks Europol-avtale er bedre enn Norges](#), skriver DR.dk. Ifølge Kommisjonens forslag til avtale, trenger ikke Danmark begrunne hvorfor de trenger opplysningene ved søk i EIS, slik tilfellet er for Norge. Europol vil fortsatt automatisk sende opplysninger til Danmark som vurderes å ha særlig betydning for landet, en ordning som ikke gjelder for Norge. Danmark får også observatørstatus i Europols styre, uten stemmerett, mens Norge kun har mulighet for å delta på styremøter på ad hoc basis.

Danskene sa nei i [folkeavstemningen om rettsforbeholdet](#) 3. desember 2015. Det betyr at Danmark må tre ut av Europol når politisamarbeidet blir overstatlig 1. mai 2017, med mindre det blir enighet om en særavtale. Avtaleutkastet baserer seg på rettsgrunnlaget for det nåværende Europol-samarbeidet, og [for Kommisjonen er det politisk avgjørende](#) at det er snakk om en «Denmark only»-avtale, som Storbritannia ikke vil kunne få når de trer ut av EU. Forhandlingsresultatet [skal godkjennes av EU-landene](#) og være gjenstand for to høringer i Europaparlamentet, noe som kan forsinke prosessen. Hvis en avtale ikke er på plass innen det nye Europol-regelverket trer i kraft, fjernes det rettslige grunnlaget for avtalen, og Parlamentet kan få en vetorett som følge av de nye Europol-reglene, skriver Altinget.dk.

Europol-avtalen med Danmark fikk en [positiv mottakelse da saken ble diskutert i Europaparlamentets justiskomite \(LIBE\) 24. januar](#). Det er ventet et vedtak i plenum i april.

Intern grensekontroll

Kommisjonen anbefalte 25. Januar 2017 at Rådet bør tillate Danmark, Norge, Sverige, Tyskland og Østerrike å kunne [forlenge sine respektive midlertidige interne grensekontroller](#) i tre nye måneder. Den forrige beslutningen av Rådet ble gjort 11. november 2016 og gjelder til 12. februar 2017. Landene har kun innført grensekontroll for spesielle grenseoverganger. For Norges del gjelder dette kontrollen ved havner med forbindelse til Danmark, Sverige og Tyskland. Alle de fem landene har hatt en slik midlertidig grensekontroll siden 2015 for å demme opp om flyktningestrømmen.

Som tidligere er Kommisjonen opptatt av at den midlertidige grensekontrollen må forbli målrettet, basert på kontinuerlig oppdatert risikoanalyse, og begrenset i omfang og hyppighet, til det som er strengt nødvendig for å svare på alvorlige trusler og sikre indre sikkerhet. Kommisjonens ønsker i utgangspunktet ingen interne grensekontroller i Schengenområdet, men begrunner unntaket med at den nye grense- og kystvakten fremdeles ikke er fullt operativ, og at Dublin-samarbeidet fremdeles har store utfordringer.

Personvern

«Resultatet er at forordningen i betydelig grad viderefører de prinsippene vi finner i norsk personopplysningsrett i dag. Regjeringen arbeider for tiden med å forberede innlemmelse av personvernforordningen i EØS-avtalen. Sentralt i disse forberedelsene er norsk deltakelse i det nye europeiske datatilsynet og de felles samarbeidsmekanismene som nå etableres. Det vil bli fremmet en proposisjon til Stortinget om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning når den foreligger.» Det sa tidligere statsråd Vik Aspaker i Europautvalet 30. november i fjor. Ho orienterte også om at regjeringa hadde sett ned ei arbeidsgruppe leia av Justisdepartementet for å førebu gjennomføringa i Noreg.

Orienteringa i Europautvalet kom etter at Trine Skei Grande i debatt om Europapolitisk redegjørelse 10. november sa at «Her skal vi foreta en lovendring som ifølge Datatilsynet er den største på 20 år, for personvernet i Norge, og statsråden nevnte det med én setning.» Statsråden svarte da bl.a. at «Jeg tror jeg kan forsikre representanten Skei Grande om at dette er et område vi ikke tar lett på, og som vi skal følge opp etter absolutt beste evne.»

I [Europautvalget 1. juni i år sa Vik Aspaker](#) at «Jeg skal ikke gå i detalj på innholdet i [personvern]forordningen nå, men vil framheve at forordningen i betydelig grad innebærer en videreføring av de gjeldende prinsippene og reglene i norsk personopplysningsrett. Dette betyr at vi kan videreføre et sterkt personvern i Norge.»

Det var i april 2016 EU vedtok den såkalla personvernpakken etter fire års handsaming. [I 2012 gjorde Kommisjonen framlegg](#) til ei generell forordning om personvern og eit direktiv om personvern i samband med politisamarbeid og rettsleg samarbeid. Det gjeldande EU-regelverket på dette området er frå 1995. Den nye forordninga vil ha direkte verknad i EU-landa frå 25. mai 2018 og direktivet skal vere gjennomført i nasjonal rett innan 6. mai 2018. Sjå også [oversikta frå Datatilsynet](#) om forordninga.

Både Rådet og Parlamentet uttalte i april at dei nye reglane er ei stor betring både for innbyggjarar, næringsliv og styresmakter. Mange meiner reglane vil vere viktige i kampen mot kriminalitet og samstundes vere eit godt grunnlag for innovasjon og gjennomføring av EUs digitale agenda. [Parlamentet skreiv i si pressemelding at dette tilpassar europeiske personvernreglar til den digitale tidsalderen](#). I Skandinavia var ein ei stund redd for at innarbeidd bruk av helseregisterdata skulle bli umogleg, men dei nye reglane vil ikkje hindre slik bruk framover.

Medlemslanda har nå altså snaue to år på å gjennomføre nødvendige endringar. Kommisjonen har lova informasjon til innbyggjarane om dei nye rettane reglane medfører. Kommisjonen har også lova å halde nær kontakt med landa i denne prosessen og også med nasjonale datatilsyn som får ei forsterka rolle og eit utvida samarbeid. Det skal opprettast eit nytt EU-organ, European Data Protection Board (EDPB), som m.a. kan gjere bindande vedtak i konkrete saker dersom dei nasjonale tilsyna ikkje er samde.

Forodninga om personvern er EØS-relevant og direktivet er Schengen-relevant. I 2015 skreiv regjeringa i [arbeidsprogrammet for samarbeidet med EU](#) at «Vi ønsker å delta i det europeiske datatilsynet European Data Protection Board». Vik Asparkar sa i Europautvalget 1. juni 2016 at «Regjeringa vil nå forberede innlemmelse av personvernforordninga i EØS-avtalen. Eit av hovudpunktene vi jobber med i den forbindelse, er å sikre Norge så gode deltakelsesrettigheter som mulig i det nye felleseuropeiske datatilsynet, European Data Protection Board.»

Det er lagt opp til at EDPB blant annet skal kunne ta bindande avgjerdsler, dersom dei nasjonale tilsynsmyndigheitene ikkje er samde. Dette synes å innebere ei viss form for overføring av myndigheit til europeisk nivå. Det står ingenting om myndighetsoverføring i regjeringens [EØS-notat](#), berre at: «I forbindelse med innlemmelse av forordninga i EØS-avtalen vil Norge arbeide for å sikre deltakerrettigheter». I Datatilsynets årsmelding for 2015 står det: «En usikkerhetsfaktor er hvor mange saker som skal inn for det såkalte European Data Protection Board (EDPB), og hvilken innflytelse Datatilsynet får her. Dette organet vil ha en viktig funksjon, blant annet ved å påse at praksis i de ulike landene er lik, utarbeide retningslinjer og lignende. Det er derfor viktig at vi får en rolle der vi faktisk har innflytelse». Sjå elles faktaark frå Stortingsbiblioteket om [«Myndighetsoverføring og EU»](#).

Datatilsynet la 30. januar frem rapporten [«Personvern - tilstand og trender 2017»](#) og skriver i sin pressemelding at «Et stort flertall av nordmenn vil ikke ha banktjenester utført av Facebook og Google, som blir en mulighet når EU nå liberaliserer bank- og forsikringsbransjen». 79 prosent av de spurte skal være skeptiske til å få banktjenester fra disse selskapene.

Passasjerdata

Etter fem års behandling vedtok EU våren 2016 nye reglar for lagring og bruk av flypassasjerdata. Her har det vore stor usemje både mellom medlemslanda og Parlamentet, mellom ulike grupper i parlamentet og internt i gruppene. [Parlamentet skreiv i si pressemelding at ein nå effektivt kan utnytte flypassasjerdata i kampen mot terrorisme og alvorleg kriminalitet](#). Kritikarane av direktivet har meint det ikkje er målretta og at slik masselagring av data ikkje gjev noko auka vern mot terror eller kriminalitet. Tilhengjarane meiner dette er eit av fleire naudsynte verktøy.

Tidligare justisminister Anders Anundsen [opna for at Noreg kan slutte seg til registeret](#), eller opprette sitt eige: «Norge har ennå ikke tatt stilling til etablering av et PNR-system for Norge, men når våre nærmeste samarbeidspartnere både i EU og USA delvis har og delvis kommer til å innføre det, er det naturlig for Norge å vurdere dette raskt». Datatilsynet meiner omfanget ikkje står i høve til nytta av å samla inn personopplysningane: «Dette er ikke målrettet», seier direktør Bjørn Erik Thon.

Etter terroråtaka i Belgia i 2016 ynskjer [nå belgiske styresmakter å registrere passasjerdata](#) også for tog- og busspassasjerar på grensekryssande strekningar. Det har kome kritikk til dette både frå dei som meiner det er lite målretta og frå dei som er redde for at konkurransefordelen til tog vil bli redusert dersom ein aukar kontrollen. Den belgiske regjeringa presenterte framlegget på det uformelle justisministermøtet på Malta 26. og 27. januar. Her deltok statsråd Listhaug.

Tema for det uformelle ministermøtet på Malta 26.-27. januar var [asylpolitikk og IT-system for grensekontroll og sikkerheit](#).

Statsråd Bakke-Jensen vil redegjøre for:

Brexit

«Vi hadde et hårete håp om å sitte ved forhandlingsbordet, men det hadde blitt å strekke det litt langt», [sa statsminister Erna Solberg](#) etter et møte med EUs forhandlingsjef for brexit (og tidligere EU-kommissær), Michel Barnier, i Oslo 25. januar.

Barnier understreket det gode forholdet til Norge og at EU kommer til å ta hensyn til Norge i brexit-forhandlingene. Samtidig kunne han ikke konkret si hvordan forhandlingene ville påvirke Norge.

«At han kommer til Norge så tidlig i prosessen er et godt tegn. Det er viser at også i EU blir Norge sett på som en god samarbeidspartner i vanskelig spørsmål som brexit», sa statsråd Frank Bakke-Jensen etter møtet.

Regjeringen har vært opptatt av å understreke at det er EØS-avtalen som gjelder i forholdet til Storbritannia frem til og med landets exit fra EU og EØS. Samtidig har man ønsket å bedre forståelsen av fremtidige handelspolitiske interesser, blant annet ved etablering av en [dialog på embetsnivå](#) med Storbritannia. Regjeringen har også understreket viktigheten av å opprettholde det tette forholdet til EU, basert på EØS-avtalen og øvrige avtaler med Unionen. Dette forholdet vil ikke endres av brexit.

Tatt i betraktning Norges deltakelse i det indre marked gjennom EØS, ønsker regjeringen å bli inkludert i fellesløsninger mellom EU og Storbritannia, både permanente og eventuelle overgangsordninger.

Svein Roald Hansen har oppfordret regjeringen til å finne en samarbeidsform med EU som sikrer parallellitet mellom en EU- og EØS-exit, og som sikrer at EØS/EFTA-landene får del i forhandlingene som EU vil føre.

Som med artikkel 50 i EU-traktaten, inneholder også EØS-avtalen en artikkel om utmeldelse. Artikkel 127 EØS sier at hver avtalepart kan trekke seg fra avtalen ved å gi minst tolv måneders skriftlig varsel til de andre avtalepartene. Rett etter skal de andre avtalepartene "sammenkalle til en diplomatisk konferanse for å vurdere de endringer det måtte være nødvendig å gjøre i avtalen". For Norge blir spørsmålet *når* Storbritannia eventuelt vil iverksette artikkel 127 EØS?

I Storbritannia har en tankesmie som ønsker at landet skal forbli i det indre marked, bedt om en [klargjøring fra domstolen](#) om den britiske regjeringen faktisk har mandat til å melde Storbritannia ut av EØS og det indre marked (siden folkeavstemningen kun dreide seg om utmeldelse av EU). Tankesmien vil ha klarlagt om utmelding av det indre marked er noe parlamentet må avgjøre. Spørsmålet er altså om Storbritannia også må iverksette artikkel 127 EØS og om det er parlamentet som må avgjøre dette. En brite har også søkt å få klargjort dette (og andre brexit-relaterte spørsmål) gjennom en [irsk domstol](#). Håpet er at domstolen umiddelbart skal sende saken videre til EU-domstolen i Luxembourg. Det spørres (blant annet) om artikkel 50 er tilstrekkelig for å ta Storbritannia ut av det indre marked, eller om dette også krever notifisering under EØS-avtalen.

Svein Roald Hansen har sendt [skriftlig spørsmål til EØS- og EU-ministeren](#), om Storbritannia kan forbli i det indre marked gjennom EØS etter brexit, uten å bli medlem av EFTA. Regjeringen svarte at det følger av EØS-avtalens system og oppbygging at avtalen er forbeholdt EU-medlemmer og EFTA-parter, og at Storbritannia ikke kan unnlate å melde seg ut av EØS-avtalen når landet trer ut av EU. Dersom Storbritannia ønsker å bli medlem av EØS på nytt etter

uttredelse, må det først bli medlem av EFTA (EFTA-konvensjonen), for så søke om medlemskap i EØS gjennom artikkel 128 EØS.

I et [intervju med The Guardian](#) i desember 2016 fremmet presidenten i EFTA-domstolen, Carl Baudenbacher, EFTA/EØS-medlemskap, og ikke minst underleggelse av EFTA-domstolen som en god løsning for Storbritannia. Han mener britene i større grad vil kunne yte innflytelse på en (liten) EFTA-domstol, og heller ikke vil være forpliktet til å be om, eller følge uttalelser fra EFTA-domstolen. Dette virker noe motstridende i forhold til det Baudenbacher tidligere har vært opptatt, nemlig EFTA-domstolens uavhengighet, og at norske domstoler *bør* be om, og også *bør* følge uttalelser fra EFTA-domstolen. Baudenbacher gir i samme intervju uttrykk for at Storbritannia ikke kan lene seg på EØS-avtalen dersom landet verken er medlem av EU eller EFTA. Det er ingen mulighet for frittstående EØS-medlemskap i følge ham.

Norges handelspolitiske forhold til Storbritannia etter brexit

Etter at Theresa May igjen har avvist EØS (og andre avtaler) som modell for Storbritannias forhold til EU post-brexit, må Norge planlegge for egne forhandlinger med Storbritannia om en ny avtale post-EØS.

Regjeringen har foretatt en [handelspolitisk analyse](#) om forholdet til Storbritannia etter brexit. Kort oppsummert sier den at en bilateral avtale med Storbritannia post-brexit må gi minst like god markedsadgang som EØS-avtalen, inkludert fri bevegelse av arbeidskraft. Utover dette sa statsråd Mæland i [Europautvalget 30. november](#) at det vil være ønskelig å forhandle om bedre markedsadgang for fisk enn det som er tilfelle innen EØS i dag.

Tatt i betraktning at britene ønsker å begrense fri bevegelse med EU, blir det interessant å se om de vil innta en annen holdning i eventuelle bilaterale forhandlinger med Norge. Det vil også bli interessant å se om britene i slike forhandlinger vil presentere offensive krav (på landbruk?) som motytelse mot eventuelle offensive krav fra Norge (på fisk?).

Det blir også interessant å se om Norge vil forhandle en bilateral avtale med Storbritannia eller om EFTA-landene sammen vil søke å forhandle en felles handelsavtale med Storbritannia. [Sveits har, som Norge, begynt å forberede seg på relasjonene med Storbritannia post-brexit](#): «*We want good, maybe even closer ties with Britain. But we will not forge an alliance with Britain against the EU*». I Europautvalget 30. November sa statsråd Mæland at “For Norge er det på det nåværende tidspunkt for tidlig å ta stilling til framtidige avtalemodeller, inkludert et eventuelt EFTA-samarbeid. Spørsmålet kan vanskelig analyseres før en har nærmere kjennskap til og kunnskap om reguleringen av forholdet mellom EU og Storbritannia, og Storbritannias tilgang til det indre marked i framtiden.”

Siste utvikling i Storbritannia

I Storbritannia har fokuset så langt vært på *når* regjeringen vil iverksette artikkel 50 i EU-traktaten (og formelt starte forhandlinger med EU), og *hvilken type* avtale regjeringen ønsker å forhandle med EU (både exit, men ikke minst post-brexit). Det har også vært en del snakk om behovet for overgangsordninger. Fra EUs ståsted har man ikke vært villige til å starte samtaler eller forhandlinger før Storbritannia har iverksatt artikkel 50.

Artikkel 50

Theresa May har sagt at hun ønsker å iverksette artikkel 50 innen utgangen av mars 2017. Dette ble også vedtatt av parlamentet i en [votering 7. desember 2016](#). De konservative krevde dette. Labour fikk imidlertid igjennom et forslag om at regjeringen må komme til parlamentet med et detaljert forhandlingsmandat i god tid før iverksetting av artikkel 50. En del ministre mente en formell plan fra regjeringen ikke er nødvendig. Theresa May sa likevel 25. januar at hun vil [presentere en melding \(«White Paper»\) til parlamentet](#) om mandatet hennes regjering ønsker å gå inn i forhandlingene med.

24. januar besluttet Høyesterett med åtte mot tre dommere at [parlamentet må involveres i iverksettingen av artikkel 50](#). Theresa May mente opprinnelig dette var regjeringens prerogativ, men må nå gå med på behandling i parlamentet. Regjeringen var forberedt på nederlaget og kom allerede to dager senere med et (meget kortfattet) [lovforslag om å iverksette artikkel 50](#). Forslaget er ventet å få flertall i parlamentet. Både voteringen 7. desember og Labours respekt for utfallet av folkeavstemningen så langt tilsier det. Samtidig er det en viss motstand i Labour over at Corbyn insisterer på å [bruke partipisken for å tvinge igjennom en stemme](#) for lovforslaget. [Et medlem av skyggeregjeringen har trukket seg](#), og [andre truer med å følge etter](#). Det knyttes også en viss spenning til eventuell endringsforslag fra opposisjonen. Corbyn har vært opptatt av å beholde arbeidstaker- og sosiale rettigheter post-brexite, og har varslet mulige forslag i den retning. Labour har også ønsket å se meldingen om mandatet for forhandlingene før en eventuell votering, mens regjeringen så langt ikke har gitt noe tidspunkt for når meldingen kommer.

Høyesterett avviste kravet fra de nasjonale parlamentene i Skottland, Nord-Irland og Wales om at også de må involveres i beslutningen om å iverksette artikkel 50. Det blir interessant å se hvordan Skottland særlig vil følge opp dette, siden Skottland hadde vært tydeligst på at også de nasjonale parlamentene skulle ha en rolle.

I sin [tale 17. januar](#) sa May også at parlamentet skal få stemme over en endelig avtale med EU. Hva hun vil gjøre hvis parlamentet stemmer denne ned, har hun ikke svart på (blir Storbritannia da værende i EU, eller går hun tilbake til forhandlingsbordet?).

Hvordan type avtale

I [talen](#) presenterte May for første gang mer konkret hva hennes regjering ønsker å vektlegge i forhandlingene med EU i form av 12 hovedprioriteringer. Hun posisjonerte seg mot en hard brexite hvor Storbritannia skal helt ut av det indre marked, ikke lenger underlegges EUs lover eller EU-domstolen, og hvor landet igjen skal ha full kontroll over fri bevegelse av personer (migrasjon). Samtidig ønsket hun et så tett handelsforhold til EU som mulig. Hun var mer vag i spørsmålet om fortsatt deltakelse i tollunionen. Optimal handel med EU post-brexite kan tilsi en viss tilknytning til EUs tollunion sa hun. Samtidig er ikke deltakelse i tollunionen forenlig med britenes ambisjoner om en selvstendig handelspolitikk post-brexite. Det skyldes at innenfor EUs tollunion kan ikke enkeltland forhandle sine egne handelsavtaler.

Samtidig blir jo dette bare et utgangspunkt for forhandlingene siden EU også vil ha sine motkrav og posisjoner. Noen av reaksjonene i EU etter talen var da også knyttet til usikkerhet på hva britene vil være villige til å gi i forhandlingene. Den polske regjeringen uttalte: *“UK’s plan seems a bit ambitious - trade as free as possible, full control on immigration...where is the give for all the take?”* Andre var opptatt av at det ikke er aktuelt å plukke godbitene i det indre marked, altså å få markedsadgang for (en del) varer og tjenester, uten forpliktelser på andre områder. Samtidig var mange positive til at Storbritannia la fram en mer konkret plan enn tidligere.

De reelle forhandlingene kan fort føre til at man ser til eksisterende modeller som et «second best» scenario, selv om May i utgangspunktet aviser dette. Overfor land som ikke er med i det indre marked har EU aldri gitt markedsadgang som er like god som i EØS. Vil de være villige til å gjøre et unntak for Storbritannia, eller vil dette øke faren for fragmentering i EU? Og vil Storbritannia kunne godta dårligere markedsadgang på varer og tjenester enn det de har i dag? Hvis Storbritannia ønsker meget gode vilkår for sine varer og tjenester, hva vil EU stille som motkrav? Fri bevegelse av personer, visse bidrag til EUs budsjett, eller til og med underleggelse av en del lover? Og hvordan kan det sikres at britiske produkter oppfyller EUs tekniske regler og standarder om Storbritannia skal vedta egne reguleringer og heller ikke vil underlegges eksterne kontrollorgan (rollen ESA har for EØS/EFTA-landene). Ser man på EUs forhold til Sveits, har EU holdt igjen på ny eller utvidet adgang til det indre marked (inkludert for tjenester) så lenge

en institusjonell avtale ikke er på plass (som vil inkludere en viss underleggelse av EU-domstolen og EU-lover). Det sveitsiske parlamentet innførte heller ikke reelle begrensninger på den frie bevegelsen av personer etter folkeavstemningen i 2014 i frykt for hva dette ville bety for forholdet til EU.

For ytterligere informasjon viser vi til en [studie som er gjort av et tysk forskningsinstitutt](#) om hva som kan være realistiske forventninger både til Storbritannias og EUs posisjoner i en post-brexite forhandlingssituasjon. Studien mener Sveits kan bli en modell, hvor Storbritannia får en viss («medium») adgang til det EUs marked, men må gi litt («medium») mht. fri bevegelse, budsjettbidrag, og av underleggelse EU-regler (altså gi noe på suverenitet). Dette er jo ikke en modell May ønsker, så det gjenstår å se hva britene vil godta. I talen 17. januar sa May at hun heller vil ha ingen avtale enn en dårlig avtale. Hun varletset også en helt ny økonomisk modell, med Storbritannia som et skatteparadis, hvis EU ikke gir Storbritannia en god avtale. Denne type «trusler» har så langt ikke blitt positive mottatt hverken i andre EU-land eller hos opposisjonen i Storbritannia. Det er derfor usikkert hvordan EU vil posisjonere seg fram mot forhandlingsstart.

Så blir det spennende å se hva partene eventuelt vil bli enige om for overgangsperioden de fleste mener er uunngåelig i tidsrommet fra utmelding er et faktum og til en ny avtale er på plass. May understreket behovet for slike ordninger i sin tale. Mange har jo pekt på både tollunionen og EØS-avtalen som mulige overgangsordninger, men i sin tale snakker May om mer fleksible ordninger. May brukte samtidig talen til å snakke opp EU og frihandel mer generelt, noe som ble meget godt mottatt i EU. Dette i sterk kontrast til Trumps mer proteksjonistiske signaler og negative uttalelser om EU.

Skottland

I talen understreket May også at en hovedprioritering vil være å holde Storbritannia samlet og styrke den britiske unionen. Dette kan bli en utfordring siden Skottland og Nord-Irland, som begge hadde overveldende ja-flertall i folkeavstemningen, har advart regjeringen i London mot en hard brexit. Særlig har [Skottland sagt klart at landet ønsker å bli værende i det indre marked](#), og har anbefalt at Storbritannia forblir i EØS gjennom EFTA-medlemskap. Hvordan Skottland ser for seg dette så lenge de er en del av Storbritannia, er litt uklart. EFTA-medlemskap er blitt nevnt, men så langt er kun selvstendige stater medlem av EFTA (EFTA-Konvensjonen sier at «stater» kan søke om medlemskap). Spørsmålet om hva Skottland nå ønsker å gjøre, vil nok forsterkes etter at Høyesterettsdommen ikke ga de nasjonale parlamentene medhold i at også de skal kunne stemme over iverksettingen av artikkel 50.

WTO-avtale og medlemskap

Skulle ikke Storbritannia ferdigstille en avtale med EU innen to år, kan Storbritannia komme i en situasjon hvor landet faller tilbake på WTO-regelverket for handel med EU. Som selvstendig medlem av WTO, må Storbritannia uansett bruke mye resurser på å forhandle egne bindinger (toll-linjer) innenfor WTO. Den raskeste, og mange vil mene mest pragmatiske løsningen vil være å ta over EUs forpliktelser. Spørsmålet blir om alle vil godta dette, eller om noen land vil insistere på større konsesjoner fra Storbritannia enn fra EU siden størrelsen på det britiske markedet er adskillig mindre enn det europeiske. Det kan også bli tøffe diskusjoner om størrelsen på tollfrie kvoter for landbruksvarer og fordelingen av disse mellom EU og Storbritannia i WTO post-brexite.

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon (2021-2027)

Horisont 2020 avsluttes 31. Desember 2020. Kommisjonen har startet arbeidet med å forberede det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon – Framework Programme 9 (FP9) som skal gjelde for perioden 2021-2027. Kommisjonen vil trolig presentere sitt forslag tidlig i 2018. Deretter vil det ta mellom 18 til 24 måneder for programmet å behandles og vedtas av Europaparlamentet og Rådet.

Kommisjonen har igangsatt tre prosesser for å bygge et godt fundament for FP9:

- Høring om resultatene av Horisont 2020
- Framsynsstudien BOHEMIAN
- Utvikling av modeller for å beregne den økonomiske effekten av forskning og utvikling (FoU) og medlemslandenes konkurransekraft

Kommisjonen har særlig bedt om høringsuttalelser fra forskere, næringsliv, entreprenører, innovatører, og alle typer organisasjoner som har deltatt i Horisont 2020. [Høringen](#) til midtveiseevalueringen er åpen til 10. mars 2017. Kommisjonen har også en høring om offentlig-offentlig forskningspartnerskap som en del av midtveiseevalueringen av Horisont 2020 frem til 30. april 2017.

Rektorene ved Norges åtte universiteter har sendt [fem råd til Kommisjonen](#):

- *Europe will benefit if Excellent Science continues to be a cornerstone of Horizon 2020 and future framework programmes*
- *Europe will benefit from a better balance between basic research and innovation*
- *Europe will benefit from sufficient and sustainable funding levels of collaborative science*
- *Europe will benefit from a better integration of the social sciences and humanities disciplines in Societal Challenges*
- *Europe will benefit from more international collaboration with the best researchers in the world*

[Universitetsnettverket The Guild](#) har også sendt sine kommentarer. Universitetet i Oslo deltar i dette europeiske nettverket. NTNU deltar i *Science/Business*-nettverket som drøftet [strategiene for FP9](#) i et seminar i oktober 2016. Midtveiseevalueringen av Horisont 2020 og neste rammeprogram FP9 var også tema på et seminar [Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet](#) arrangert 9. januar i år.

Kommisjonen har nedsatt en arbeidsgruppe for å sette i gang debatten om FP9. Gruppen ledes av Matthias Weber ved *Austrian Institute of Technology*. Framsynsstudien er kalt [BOHEMIA studien](#), *Beyond the Horizon: Foresight in Support of the Preparation of the European Union's Future Policy in Research and Innovation*. Studien skal ferdigstilles i løpet av høsten 2017. Weber mener FP9 må gi planer for hvordan utfordringene i 2030 skal løses. Gruppen arbeider med [et optimistisk og et pessimistisk scenario](#). I det optimistiske scenariet vil EU fokusere på prosjekter med stor sosial gevinst og skape åpne økosystemer for forskning, innovasjon og utdanning. Europa vil være i forkant av utviklingen av lavkarbonøkonomien og et bærekraftig produksjon- og forbrukssystem – den sirkulære økonomien. I det pessimistiske scenariet skaper demografiske endringer, lavt utdanningsnivå, immigrasjon og digitalisering økt økonomisk ulikhet og massiv arbeidsledighet. Politikken blir utdatert fordi myndighetene ikke klarer å holde tritt med den teknologiske utviklingen.

Kommisjonen har nedsatt et [ekspertpanel](#) med 12 medlemmer ledet av tidligere handelskommisær i EU og generaldirektør i WTO Pascal Lamy. Gruppen skal avslutte sitt arbeid i juni 2017.

Fremtidige bevilgninger vil være avhengig av de økonomiske effektene av satsingene i Horisont 2020 ifølge Kommisjonens generaldirektør for forskning og innovasjon Robert Jan-Smits. Det er derfor viktig å synliggjøre effektene av denne satsingen.

Ifølge Smits vil viktige tema for FP9 bli:

- forsvar og sikkerhet
- økt satsing på FoU-kapasitet i sentral- og øst-europeiske land,
- skal programmet fortsatt brukes til felles FoU-prosjekt i store selskaper?
- økt internasjonalt samarbeid

Kommisjonen vurderer også å [gi innbyggerne en stemme](#) i prioriteringen av framtidige forskningstema.

EUs kommende datapakke

Europakommisjonen la 10. januar frem den siste pakken med initiativ knyttet til det digitale indre marked. Pakken består av en rekke dokumenter, blant annet meddelelsen [Building a European Data Economy](#). Her skisserer Kommisjonen løsninger for å fjerne unødvendige barrierer som hindrer fri flyt av data i EU, og avklarer juridiske uklarheter knyttet til eierskap til data. Samtidig lanserer Kommisjonen en offentlig [høring](#) om lokaliseringskrav og fremtidige rammevilkår for dataøkonomien i Europa, og en høring om evalueringen av [produktansvarsdirektivet](#).

Kommisjonens visepresident med ansvar for det digitale indre marked, Andrus Ansip, sier at [data må kunne flyte fritt](#) mellom steder, over grenser og innenfor et felles dataområde: «I Europa forsinkes dataflyt og datatilgang ofte av lokaliseringsregler eller andre tekniske og juridiske hindringer. Hvis vi ønsker at vår dataøkonomi skal skape vekst og sysselsetting må data kunne brukes, men for å kunne brukes må data også være tilgjengelig og kunne analyseres. For å utnytte datamulighetene optimalt trenger vi en samordnet og felleseuropeisk tilnærming, som bygger på strenge EU-regler for å beskytte personopplysninger og privatlivets fred».

Kommisjonen mener juridiske eller administrative restriksjoner på datalokalisering hindrer privat og offentlig sektor fra å ha et godt utvalg av datatjenester, og vil fjerne barrierer for datalokalisering som ikke er nødvendig for nasjonal sikkerhet og lignende formål. Fri flyt av data er nedfelt i [personvernforordningen](#) som ble vedtatt i fjor, og dette skal sikre at rettigheter og forpliktelser knyttet til databeskyttelse og personvern blir opprettholdt. [Ser mer om personvernforordningen under teksten som dekker statsråd Amundsens redegjørelse.](#)

Kommisjonen vil tilrettelegge for datadeling og gjenbruk, og ønsker et helhetlig rammeverk for økonomisk utnyttelse og omsetning av ikke-personlige og anonymiserte data som genereres av maskiner og sensorer. Det er i dag ikke noe regelverk som sikrer portabilitet av ikke-personlige data mellom tjenestetilbydere, og Kommisjonen vil se på muligheten for å innføre standarder på dette området. Kommisjonen tar også opp juridisk ansvar for databaserte produkter: Tingenes internett (Internet of Things, IoT), og andre kompliserte systemer, består gjerne av flere elementer fra forskjellige tilbydere, og når noe går galt kan ansvarsforhold være vanskelig å plassere. Meldingen omtaler en ny rettighet for dataprodusenter (data producers right), som er en rettighet for de som produserer data, eller eier apparater som er utstyrt med sensorer som genererer data, og hvor målet er et mer effektivt marked for omsetting av denne typen data.

Store deler av [næringslivet er skuffet](#) over at Kommisjonen ikke la frem et lovforslag om fjerning av datalokaliseringskrav. Kommisjonen går med meddelelsen [ikke langt nok](#), mener Dansk

Industri, som hadde håpet på et forbud mot unødvendige barrierer. Kommisjonens utspill skal være [utvannet etter press](#), hovedsakelig fra Frankrike, noe som før jul fikk en koalisjon på 16 land (blant dem Danmark og Sverige) til å sende et innspill til Kommisjonen og Rådet hvor de ba om et [forbud mot datalokalisering](#). Også Tyskland skal nå være [villig til å støtte](#) et forbud, så lenge det er i samsvar med personvernregler og sikkerhetslover.

Kommisjonens forslag til [forordning om e-databeskyttelse](#) (e-privacy) skal erstatte dagens kommunikasjonsverndirektiv, og legger opp til å [forby uoppfordret elektronisk kommunikasjon](#). Forslaget er hovedsakelig rettet mot telefonselskapers behandling av telefonsamtaler og tekstmeldinger, men vil også inkludere «over the top»-tjenester (OTT) som Skype, Facebook Messenger og WhatsApp. I lovforslaget ligger et krav om at digitale plattformer og telefonselskaper hver sjette måned må be brukeren om tillatelse til å spore og bruke aktivitetsdata. Kommisjonen ønsker også å forenkle dagens «cookie-forskrift» som krever brukersamtykke hver gang du besøker en nettside, og vil at forbrukere skal kunne velge et høyere eller lavere personvern nivå for informasjonskapsler gjennom browser-innstillinger. Kommisjonen vil i tillegg skjerpe reglene for hvordan man målretter reklame mot forbrukere.

Blir Kommisjonens forslag vedtatt kan det [få store konsekvenser for annonseinntektene](#) til blant annet flere store teknologiselskaper og media, skriver digi.no. Overtredelse av reglene kan bli møtt med bøter på opptil 4 prosent av årlig omsetning. Ifølge Computerworld Danmark skal Kommisjonen også vurdere en [juridisk avklaring rundt adblocks](#).

Den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC [støtter Kommisjonens forslag](#) om sterkere krav knyttet til nettbaserte tjenester: «Forbrukernes privatliv skal ikke være mindre beskyttet når de bruker disse tjenestene. De bør kunne være sikre på at deres telefonsamtaler, e-poster eller meldinger kun er for deres øyne og ører, uansett hvilken tjeneste de bruker», sier generalsekretær Monique Goyens.

Interesseorganisasjoner i telekombransjen (GSMA, ETNO), støtter behovet for en fullstendig, teknologinøytral beskyttelse av forbrukere, men mener den vedtatte personvernforordningen om behandling av persondata [er et tilstrekkelig rammeverk](#) for å nå dette målet.

I tillegg til meddelelsen om dataøkonomi og forordningsforslaget om e-databeskyttelse, foreslår Kommisjonens [nye regler](#) for hvordan EU-institusjoner behandler personopplysninger, samt en strategi for å etablere avtaler for internasjonale overførslar av personopplysninger, etter modell av «Privacy Shield»-avtalen som ble inngått med USA i fjor, hvor kommende [avtaler med Sør-Korea og Japan](#) skal stå øverst på listen.

Verftsaken

[Arbeids- og sosialdepartementet \(ASD\) sendte 20. januar svar](#) til EFTAs overvåkingsorgan ESA i den såkalte verftsaken. Norge mener det er mulig å finne en løsning ved å utforme de norske reglene annerledes, og at dette best gjøres av partene i arbeidslivet gjennom tariffoppgjøret i 2018. «Det aller beste vil være om partene som har inngått denne avtalen og forvalter den, også kan se på hvordan avtalen kan gjøres i tråd med EØS-avtalen. Vi ønsker å gi partene litt bedre tid», [sa statsråd Anniken Hauglie](#) til NTB 24. januar. [ESA sendte 25. januar et positivt svar](#), og ber om en statusoppdatering innen 10. april.

Saken gjelder dekning av utgifter til reise, kost og losji for utstasjonerte arbeidstakere, og om dette skal være en del av minstekravene for lønns- og arbeidsvilkår i bygg-, verfts- og renholdsbransjen. Saken går flere år tilbake, og har utgangspunkt i Høyesteretts avgjørelse i 2013. Høyesterett slo fast at utstasjonerte EØS-arbeidere i verftsindustrien, i tillegg til minstelønn, også har krav på å få dekket reise, kost og losji. NHO brakte deretter spørsmålet inn for ESA, og 25. oktober i fjor sendte ESA et formelt [åpningsbrev](#) til Norge. ESA mener deler av

det norske regelverket er i strid med EØS-avtalen. I tillegg til allmenngjøringsforskriften om verftsarbeidere utvider ESA saken til også å gjelde de to andre allmenngjøringsforskriftene: bygg og anlegg, og renhold.

Det presiseres i det norske svarbrevet til ESA 20. januar at det er dekningen av de *påløpte* utgiftene til reise, kost og losji som ESA mener ikke er forenelig med minstelønnsbegrepet i EUs utstasjoneringsdirektiv, og at med en annen utforming så kan norske regler være forenelig med direktivet. Dette mener departementet gir grunnlag for å finne en løsning, og at denne også vil ivareta de viktigste hensynene i Høyesterettsavgjørelsen.

I åpningsbrevet fra ESA fra oktober 2016 fremgår det at kompensasjon til arbeidstakere kan omfattes av minstelønnsbegrepet dersom den utbetales i form av et fast beløp, uten noen direkte forbindelse til de påløpte utgiftene som arbeidstakeren har hatt. Dette innebærer at kompensasjon for reise, kost og losji som dekkes i form av en fast sats, vil være forenlig med EØS-avtalen. Til sammenligning aksepterte [EU-domstolen i sak C-396/13](#), om allmenngjøring av tariffavtale i Finland, blant annet at ulike kompensasjonsformer var omfattet av minstelønnsbegrepet. Dette gjaldt et flatt dagsbeløp som ikke dekket faktiske utgifter, men dekket ulempen ved å være utstasjonert, og et reisetillegg som ble utbetalt dersom reisetiden oversteg én time, men som ikke var knyttet til arbeidstakerens påløpte reiseutgifter.

Departementet argumenterer i sitt brev av 20. januar for at løsningen må etableres av partene i arbeidslivet. Regler om reise, kost og losji må derfor først gjennomføres i tariffavtalene, før de eventuelt allmenngjøres i en forskrift. Dette vil etter departementets syn bidra til robuste og langsiktige løsninger. Det presiseres at enighet mellom partene ikke kan forskutteres, men at departementet har tro på at prosessen vil føre fram.

Det kommer fram at bransjeorganisasjonene på arbeidsgiversiden har ulike syn på saken. Mens Norsk Industri i utgangspunktet ikke ønsker at reise, kost og losji skal allmenngjøres, så mener Byggenæringens Landsforening at fravær av allmenngjøring vil få negative konsekvenser. I brevet fra departementet skisseres to parallelle løp:

- Norsk Industri og Fellesforbundet drøfter for tiden eventuelle endringer av Verkstedsoverenskomsten. Utvalgsarbeidet skal være ferdig 1. mai, og vil bli gjenstand for ordinære forhandlinger i tariffoppgjøret i 2018.
- Byggenæringens Landsforening og Fellesforbundet ønsker å forhandle, og mener det tidligst kan oppnås et forhandlingsresultat i forbindelse med tariffoppgjøret i 2018.

Arbeidslivets parter skal orientere statsråden om status senest 31. mars 2017, og ESA vil bli orientert. Samtidig vil det løpende bli vurdert om det må tas mer aktive skritt fra departementets side for å sikre en løsning. Departementet skal også sette i gang en utredning om utstasjonering, for å få mer kunnskap om omfanget, utviklingen og lønns- og arbeidsvilkårene i de ulike bransjene.

[Endringen av utstasjoneringsdirektivet](#), som for tiden behandles i EU, kan ha betydning for den norske prosessen. Det har vært stor uenighet mellom landene. De vest-europeiske landene er enige i behovet for endring, mens mange øst- og sentraleuropeiske land mener man bør vente å se hvordan det nye direktivet om håndheving fungerer. Forslaget står ikke på den felles listen over prioriterte lovforslag i 2017, som Parlamentet, Rådet og Kommisjonen ble enige om ved årsskiftet. Forrige uke refererte imidlertid Europaportalen.se til at den svenske regjeringen mener [EU er nærmere en løsning](#), og at forslaget kan komme til å behandles i Rådet allerede i mai. Les mer om utstasjoneringsdirektivet i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 30. november](#).

Prosedyreforordning

EFTAs overvåkingsorgan ESA vil ved innlemmelse av prosedyreforordningen få økt adgang til å ilegge bøter og tvangsmulkt. [Justisdepartementets lovavdeling mener i en tolkningsuttalelse av 8. april 2014 at myndighetsoverføringen til ESA kan være mer enn «lite inngripende»](#), og vil ikke utelukke at innlemmelsen i EØS-avtalen vil kreve Stortingets samtykke etter Grunnlovens § 115. Det vil være opp til Stortinget å vurdere dette.

Forordningen handler om håndheving av statsstøttereglene. En endring av forordningen ble vedtatt i EU i 2013 ([Rådsforordning 734/2013](#)), og ble i 2015 erstattet av en ny forordning ([Rådsforordning 2015/1589](#)) som kodifiserte de endringene som ble gjort i 2013, og dermed ikke inneholder noen materielle endringer fra det som ble vedtatt i 2013. Verken endringene eller den nye forordningen er tatt inn i EØS-avtalen.

[Europaminister Vidar Helgesen orienterte om saken i Europautvalget 7. mai 2014](#), og sa da at «Saken er krevende, og regjeringen vil arbeide for en tilpasning som ivaretar norske behov. Stortinget vil bli holdt orientert». Det har ikke blitt orientert om status for prosedyreforordningen i senere europautvalg. [I regjeringens EØS-notat er vurderingen unntatt offentlighet](#).

[Endringene i prosedyreforordningen](#) setter rammer for Europakommisjonens/ESAs prosessuelle kompetanse i statsstøttesaker. Formålet er å kunne framskaffe informasjon fra markedsaktører for å avgjøre om det i konkrete saker forekommer ulovlig statsstøtte.

Problemstillingen knyttet til myndighetsoverføring handler om at ESA får myndighet til å ilegge bedrifter bøter og tvangsmulkt ved brudd på forordningens informasjonsplikt. Ifølge lovavdelingen kan dette utgjøre betydelige beløp. Det vil imidlertid dreie seg om få saker hvert år. Lovavdelingen viser til at saken har likhetstrekk med overføringen av myndighet som skjedde ved inngåelse av EØS-avtalen, hvor § 115 (den gang § 93) ble brukt. Det skyldes blant annet at det ikke dreier seg om en sektorspesifikk regulering, men håndheving av et sentralt, sektorovergripende regelverk i det indre marked.

Mer om saken i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 7. mai 2014](#).

Andre aktuelle saker:

Enighet om pediatriforordningen - myndighetsoverføring til ESA

Etter 10 år har EU og Norge blitt enige om en løsning som gjør at den såkalte pediatriforordningen kan tas inn i EØS-avtalen. Avtalen innebærer at EFTAs overvåkingsorgan ESA skal få myndighet til å gi bøter til legemiddelselskap ved brudd på bestemmelser i forordningen. Ordningen ligner den som gjelder finanstilsynene. ESA skal arbeide tett med Kommisjonen, og ESAs vedtak skal bygge på Europakommisjonens vurderinger og forslag.

[Pediatriforordningen](#) ble vedtatt i EU i 2006, og skal blant annet fremme utvikling og godkjenning av legemidler for barn. Ifølge et [forslag fra Kommisjonen, som ble lagt fram 13. januar](#), bes Rådet om å godkjenne at [forordningen tas inn i EØS-avtalen med følgende tilpasning](#): «De beføjelser, der er tillagt Kommissionen i forbindelse med den overtrædelsesprocedure, der er fastsat i artikel 49, stk. 3, herunder beføjelse til at pålægge indehavere af markedsføringstilladelser økonomiske sanktioner, skal, når indehaveren af markedsføringstilladelsen er etableret i en EFTA-stat, udøves af EFTA-Tilsynsmyndigheden i tæt samarbejde med Kommissionen. Inden EFTA-Tilsynsmyndigheden træffer en afgørelse om at

pålægge økonomiske sanksjoner, fremsender Kommissionen sin vurdering og sit forslag om, hvordan de skal handle».

EØS-avtalen innebærer at legemidler som omsettes i EØS skal ha en markedsføringstillatelse gitt av Kommisjonen. I Norge er det Statens legemiddelverk som fatter et likelydende vedtak («kopi-vedtak») som gir tillatelse til markedsføring i Norge. Brudd på vilkårene i tillatelsen kan føre til at legemiddelselskap ilegges bøter. I EU er det Kommisjonen som ilegger bøter, mens i EØS EFTA-landene har myndigheten til nå vært nasjonal (Statens legemiddelverk i Norge).

Tidligere europaminister Vidar Helgesen varslet allerede på det [ekstraordinære møtet i Europautvalget 15. november 2013](#) at regjeringen var klar for å ta pediatriforordningen inn i EØS-avtalen, at ESA skulle gis myndighet og at innlemmelse ville skje med Grunnlovens § 26. På spørsmål fra Svein Roald Hansen (A) sa Helgesen at saken var klarert med Liechtenstein, men ennå ikke av Island.

Når det gjelder myndighetsoverføring sa Svein Roald Hansen på møtet i 2013 at Arbeiderpartiet ikke hadde prinsipielle innvendinger, men viste til at det finnes en annen måte å oppfylle forpliktelsene på, i tråd med to-pilarsystemet og Grunnloven: «det er å få EU til å akseptere at det nasjonale instrumentet får den kompetansen i Norge, og at ESA overvåker at det nasjonale instrumentet gjør dette på en anstendig måte».

[Justisdepartementets lovavdeling uttalte i juni 2012](#) at overføringen av myndighet til ESA vil være «lite inngripende, forutsatt at Stortinget bygger på dette».

Formålet med pediatriforordningen er å øke tilgjengelighet av legemidler spesielt beregnet på barn, og bidra til bedre dokumentasjon av effekt og sikkerhet. Den skal stimulere legemiddelselskapene, slik at barn blir tatt med i utviklingsprogrammet for nye legemidler. Belønningen er at selskapene får forlenget patentet (eneretten til å omsette legemidlet) med seks måneder. Det europeiske byrå for legemiddelvurdering (EMA) skal godkjenne planene for utprøving av legemidler på barn. Norske eksperter har ikke stemmerett i EMAs organer. Gjennomføringen av forordningen i Norge krever endring av patentloven og legemiddeloven, og har ifølge EØS-notatet betydelige budsjettmessige konsekvenser.

Norsk snøkrabbeforbud utfordres av EU og EØS

ESA-sak om utestengelse av EU-fartøy

Et litauisk selskap mener norske regler som utestenger EU-fartøy fra fiske etter snøkrabbe er i strid med EØS-avtalen, og har sendt en [klage til EFTAs overvåkingsorgan ESA](#). Saken gjelder blant annet rettigheter rundt Svalbard og på kontinentalsokkelen.

Norge innførte i 2014 et generelt forbud mot fiske etter snøkrabbe. Det åpnes imidlertid for dispensasjon, noe som er gitt ca. 50 norske fartøy. Utenlandske fartøy får ikke dispensasjon. I klagen til ESA vises det til at den norske forskriften og deltakerloven derfor gir uberettigede privilegier til fartøy eid av norske borgere til snøkrabbefiske i norsk territorialfarvann, spesielt fiskevernsonen ved Svalbard og norsk kontinentalsokkel. Dette er ifølge klageren i strid med EØS-avtalens regler om ikke-diskriminering på basis av nasjonalitet, og reglene om etableringsfrihet og fri bevegelse av tjenester og kapital.

Nærings- og fiskeridepartementet har nylig gitt sine [kommentarer til klagen](#) til ESA. I brevet viser departementet til at fiskeripolitikken faller utenfor EØS-avtalen, og at snøkrabbe, som andre fiskeriprodukter, er unntatt fra bestemmelsene i EØS-avtalen. De spesifikke bestemmelsene som gjelder for fiske, får ikke anvendelse på det klagen gjelder. Når det gjelder forholdet til reglene om etableringsfrihet og fri bevegelse av kapital, viser departementet til EØS-avtalen vedlegg VIII punkt 10 og EØS-avtalen vedlegg XII 1. h., hvor det er gjort eksplisitt unntak

fra EØS-avtalens regler slik at Norge kan opprettholde restriksjoner på etablering for utenlandske statsborgere innen fiske og på utenlandske statsborgeres rett til å eie fiskefartøyer.

Departementet avviser dermed at EØS-avtalen får anvendelse på forbudet mot at EU-fartøyer fisker snøkrabbe i norsk territorialfarvann.

I klagen vises det også til at forbudet er i strid med ulike traktater og konvensjoner, herunder Svalbardtraktaten. Departementet mener at klagerens forståelse av dette regelverket ikke er korrekt, men unnlater å kommentere dette nærmere da det mener at dette er irrelevant for ESAs anvendelse av EØS-avtalen.

Uenighet mellom Norge og EU om fisket ved Svalbard

Forbudet mot fiske av snøkrabbe er også gjenstand for uenighet mellom EU og Norge. EU mener at forskjellsbehandlingen av norske og utenlandske fartøyer er i strid med Svalbardtraktaten. Den 28. september sendte EU et brev til norske myndigheter, med krav om at EU-fartøyer må få fiske snøkrabbe ved Svalbard (Brevet er unntatt offentlighet). Utenriksminister Børge Brende sa til Fiskeribladet Fiskaren 11. november at Norge har svart på brevet fra EU: [«Norge har suverenitet rundt Svalbard og Svalbard er en del av Norge»](#).

EU er imidlertid fortsatt uenig med Norge. I en [Rådsforordning fra EU om regulering av fiskemuligheter for 2017](#), vises det i punkt 35 i fortalen til at EU mener at det norske forbudet ikke tar hensyn til Svalbardtraktaten, og at EU derfor mener det er passende å fastsette et antall fiskefartøyer som er autorisert til å foreta fiske etter snøkrabbe, for å sikre at utnyttelsen av snøkrabbe er i samsvar med slike ikke-diskriminerende forvaltningsregler som kan bli fastsatt av Norge. I henhold til forordningen [vedlegg III](#) har EU gitt totalt 20 lisenser til å fiske snøkrabbe, hvorav 11 til Latvia.

En [latvisk fiskebåt har nylig blitt arrestert](#) for å fiske snøkrabbe i Svalbardsonen, og spørsmålet om norsk [suverenitet](#) og Svalbardtraktaten har fått [oppmerksomhet i media](#). Norge har [suverenitet til kontinentalsokkelen](#), og EØS- og EU-minister Frank Bakke-Jensen har gjort det klart overfor EU at [EU ikke kan dele ut lisenser for snøkrabbefiske på norsk sokkel](#).

Bakke-Jensen har uttalt til [Fiskeribladet Fiskaren](#): «Vi ser veldig alvorlig på forholdet, og at EU går bort fra prinsippet om at det er kyststaten som har rett til å utstede lisenser. Det bryter totalt med både havrettstraktaten og med Svalbardtraktaten. Noe vi kommer til å gi EU klar melding om, sier Bakke Jensen ...»

Bakke-Jensen sier han ikke er kjent med at EU på noe tidspunkt tidligere har utstedt lisenser på et ensidig grunnlag.»

Både Bakke-Jensen og fiskeriminister [Per Sandberg har hatt møter med EUs fiskerikommissær Karmenu Vella](#), og Norge vil [forhandle med EU](#) om krabbekvoter. «Vi er forhandlingsvillige, men vil aldri fire på viktige prinsipielle spørsmål som gjelder Norges rett til å regulere utnyttelsen av ressurser på norsk sokkel», sier Bakke-Jensen og Sandberg i et [leserinnlegg i DN 30. januar](#).

Norge tapte i sak om fiske i Smuthullet

[Øst-Finnmark tingrett](#) behandlet før nyttår en sak mot en litauisk skipper, som var tiltalt for ulovlig snøkrabbefiske i Smuthullet, og som fisket etter lisens for 2016 fra det latviske landbruksdepartementet. Aktor uttalte da at saken kan ende i Høyesterett. Tingretten [avså dom i saken 24. januar](#), hvor [skipperen ble frifunnet](#). Retten mente det norske forbudet var i strid med Norges forpliktelser etter NEAFC-konvensjonen, som etablerer forvaltningsregimet i Smuthullet. Forholdet til Svalbardkonvensjonen ble ikke vurdert i avgjørelsen.

Løsning for norsk økologisk laks

EUs økologiregelverk fra 2007 er [klar for å tas inn i EØS-avtalen, etter at Island 25. januar frafalt sine krav om tilpasninger](#).

«At den nye islandske regjeringen så raskt har satt denne saken på agendaen viser et politisk fokus på markedsadgang og gjennomføringskraft. Standardisert regelverk for EØS og EU øker i dette tilfellet konkurransekraften for både islandsk og norsk havbruksnæring», sier Europaminister Frank Bakke-Jensen.

Den [norske regjeringen signaliserte allerede i oktober i fjor](#) at de ønsker å ta inn regelverket, uten unntak for underlag i sauefjøs og merking av geografisk opphav, og håpet at det politiske signalet til EU ville åpne opp for at norsk økologisk laks kunne selges som økologisk i en venteperiode. Det skjedde ikke, og [Belgia oppfordret nylig andre medlemsland til å hindre salg](#), så lenge rettsaktene ikke er innlemmet i EØS-avtalen. «Nå håper vi at norsk økologisk laks snart er på plass i europeiske butikkyller også der den er blitt boikottet», sier fiskeriminister Per Sandberg.

Utvalgte rettsakter:

Rettsaktene som er oversendt Stortinget i forkant av Europautvalgsmøtet skal normalt innlemmes i EØS-avtalen på EØS-felleskomitemøtet i Brussel 3. februar. Ingen av rettsaktene denne gangen krever Stortingets samtykke etter artikkel 103 EØS. Vi har allikevel valgt å kommentere to rettsakter i den kommenterte listen, begge på sprøytevernmidler.

Sprøytevernmidler: to rettsakter om glyfosat (side 67 og 72)

I fjor sommer ga Europakommisjonen glyfosat en midlertidig godkjenning på 18 måneder, i påvente av en vurdering fra EUs kjemikaliebyrå (ECHA) om stoffets skadevirkninger. Det er denne forlengelsen samt en forordning om restriksjoner for bruk av glyfosat som skal tas inn i EØS-avtalen på møtet i EØS-komiteen 3. februar.

Glyfosat er hovedingrediens i verdens mest solgte plantevernmiddel Roundup, og det har lenge vært diskutert om stoffet er kreftfremkallende eller har andre skadevirkninger.

Godkjenningen av glyfosat gikk ut i 2016. Etter at det ikke var mulig å få et kvalifisert flertall blant medlemslandene, vedtok Kommisjonen 29. juni 2016 [en midlertidig forlengelse som varer ut 2017](#).

I tillegg vedtok Kommisjonen en gjennomføringsforordning som [endrer vilkårene for godkjenning av glyfosatpreparater](#). EU-landene må være særskilt oppmerksomme på risiko knyttet til bruk på områder som brukes av offentligheten eller av sårbare grupper, som offentlige parker og hager, idretts- og fritidsanlegg, skolegårder og lekeplasser, og i nærheten av helseinstitusjoner. Det skal også vises særlige hensyn til grunnvann i sårbare områder, og det skal sikres at bruk like før høsting kun skjer i tråd med god landbrukspraksis.

I regjeringens EØS-notat, som er lik informasjonen sendt Europautvalget, står det at det er [Mattilsynet som skal følge opp Kommisjonens vedtak](#). I [forskriften om plantevernmidler](#) er det allerede forbud mot plantevernmidler i barns lekeområder, og det stilles spesifikke krav til vurdering på andre offentlig tilgjengelige områder. I Norge er bruk av glyfosat til sprøyting før høsting bare godkjent for bygg. Hvorvidt det skal innføres andre restriksjoner, er under vurdering, i følge informasjonen til Europautvalget.

«Selv om de fleste fagmiljøene mener at glyfosat er helt trygt å bruke, så er det knyttet usikkerhet til den videre godkjenningen. Så det er [viktig for oss å bruke tid og krefter framover på å finne alternativer og gjøre oss mindre avhengige av dette middelet](#)», sa generalsekretær Per Skorge i Norges Bondelag til Nationen 2. juli. I Norge brukes det 300 tonn glyfosat årlig, og ifølge Skorge finnes det svært få alternativer.

Se også stortingsbibliotekets [EU/EØS-nytt 18. januar](#) om borgerinitiativet «Ban Glyphosate» som har fått klarsignal fra Kommisjonen, samt en ny studie som påviser at selv små doser glyfosat inntatt over lengre tid gir alvorlige leverskader.